

TESTAMENTY, SPADKI I DZIEDZICZENIE CZ. 1

Wtorek, 24 października 2023

Redaktor prowadzący: Beata Żurek

Zmiany w spadkach

Nowe przepisy o zachowku

Pominiętym w testamencie małżonkom, rodzicom, dzieciom i wnukom należy się zachówek. Od 1 lipca 2023 r. obowiązują nowe przepisy regulujące jego wypłatę. Oto najważniejsze zmiany.

Leszek Kostrzewski

Zachówek to rodzaj zabezpieczenia rodziny spadkodawcy, jeśli ten postanowił zapisać cały swój majątek komuś spoza jej grona. Prawo do zachowku należy się zawsze, kiedy uprawniony zostanie pominięty w testamencie.

Prawo do zachowku powstaje także w przypadku uprawnionego uwzględnionego w testamencie, ale otrzymującego wartość niższą od należnego mu zachowku. Taka osoba ma prawo domagać się od spadkobierców, aby uzupełnili należny zachówek o brakującą kwotę.

Komu zachówek się nie należy?

Wysokość zachowku to dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który przypadłaby występującej o niego osobie przy dziedziczeniu ustawowym, jeśli jest ona małoletnia lub trwale niezdolna do pracy, oraz jedna druga wartości tego udziału w pozostałych przypadkach.

Zachówek nie zawsze się należy. Do zachowku nie są uprawnione:

- osoby uznane za niegodne;
- osoby wydziedziczone przez spadkodawcę;
- małżonek, który został odsunięty od dziedziczenia w związku ze złożonym pozewem o rozwód lub separację z jego winy (taki pozew musi być uzasadniony).

Kto jest niegodny dziedziczenia?

Za niegodnego dziedziczenia może być uznany przez sąd ten, kto:

- dopuszczył się umyślnie ciężkiego przestępstwa przeciwko spadkodawcy;
- podstępem lub groźbą nakłonił spadkodawcę do sporządzenia lub odwołania testamentu albo w taki sam sposób przeszkodził mu w dokonaniu jednej z tych czynności;
- umyślnie ukrył lub zniszczył testament spadkodawcy;
- podrobił lub przerobił testament albo świadomie skorzystał z testamentu podrobionego lub przerobionego przez inną osobę.

Sytuacja materialna osób uprawnionych do zachowku nie ma żadnego wpływu na jego wysokość.

PRZYKŁAD. Pani Katarzyna pominęła w testamencie swoje dzieci. Jej córka Barbara świetnie radzi sobie w życiu, ma dużą firmę, dom w atrakcyjnej dzielnicy dużego miasta, drugi – w jednym z górskich kurortów. Do tego działkę rekreacyjną nad morzem i apartament w Hiszpanii. Syn Stanisław klepie biedę, nie może znaleźć stałej pracy, mieszka w zdewastowanej kawalerce. Mimo to należny im zachówek będzie miał taką samą wysokość.

Spadkobierca powinien wypłacić zachówek na żądanie uprawnionego. Jeśli spadkobierca odmówi, można domagać się zapłaty przed sądem cywilnym.

Rozłożenie na raty lub zmniejszenie zachowku

Zwykle zachówek ma formę pieniężną. To znaczy szacuje się jego wartość i wypłaca pieniądze. To jednak może być nie lada problem dla spadkobiercy zobowiązanego do wypłaty zachowku. A to dlatego, że często spadek nie ma formy pieniężnej, jest nim np. mieszkanie, samochód, kolekcja obrazów, księgozbiór. Tymczasem w ramach zachowku trzeba nagle wypłacić uprawnionej osobie pokątną sumę pieniędzy. Owszem, zachówek można wypłacić w naturze, ale musi się na to zgodzić osoba uprawniona do tego świadczenia.

Właśnie problemy z wypłatą zachowku spowodowały zmianę przepisów. 22 maja 2023 r. weszła w życie ustawa o fundacji rodzinnej, która jednocześnie wprowadziła w Kodeksie cywilnym zmiany dotyczące zachowku.

Teraz osoba, która otrzymała spadek, ale musi wypłacić zachówek, może zażądać odroczenia jego terminu, rozłożenia zachowku na raty, a w wyjątkowych przypadkach – jego obniżenia.

– Przy uwzględnianiu tych roszczeń przez sąd pod uwagę brana będzie sytuacja osobista i majątkowa uprawnionego oraz obowiązane go – wyjaśnia na swojej stronie internetowej firma Grant Thornton.

• Od 1 lipca 2023 roku obowiązują nowe przepisy regulujące wypłatę zachowku FOT. SHUTTERSTOCK

Nowe przepisy przewidują też możliwość całkowitego lub częściowego zrzeczenia się zachowku. Przed zmianami zgodnie z Kodeksem cywilnym możliwe było tylko zrzeczenie się dziedziczenia, a zrzeczenie się zachowku – na podstawie orzecznictwa Sądu Najwyższego. Teraz w przypadku chęci zrzeczenia się zachowku nie trzeba będzie powoływać się na wyrok Sądu Najwyższego.

– Przesądzanie przez ustawodawcę takiej możliwości i zapisanie jej w Kodeksie cywilnym jest zabiegiem potrzebnym, ponieważ eliminuje ryzyko niejednoletniej prakty-

ki orzeczniczej w tym zakresie i zapewnia spadkodawcom oraz spadkobiercom poczucie bezpieczeństwa i większej kontroli nad planową sukcesją – wskazuje Grant Thornton.

Kogo można wydziedziczyć?

Warto dodać, że można kogoś pozbawić zachowku przez wydziedziczenie. Spadkodawca może dokonać wydziedziczenia w testamencie. Ale nie może to być jego widzimisie – jest kilka warunków. Spadkodawca może to zrobić, jeśli osoba, która ma być wydziedziczona:

- wbrew woli spadkodawcy postępuje upoczywie w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego (np. żyje z działalności przestępczej);
- dopuszczyła się względem spadkodawcy albo jednej z najbliższych mu osób umyślnego przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu lub wolności albo rażącej obrazy czci (np. pobiła go, groziła mu lub publicznie ubliżała);
- upoczywie nie dopełnia względem spadkodawcy obowiązków rodzinnych (np. nie pomaga w czasie choroby albo przez długie lata w ogóle nie utrzymuje kontaktów z rodziną, nie odbiera telefonów, na ulicy udaje, że nie pozna je spadkodawcy).

Przyczyna wydziedziczenia członka najbliższej rodziny po-

winna wynikać z treści testamentu. Nie może być jednak tak, że spadkodawca wydziedziczy np. córkę po jednorazowej awanturze domowej. Awantury i kłótnie muszą być uporczywe.

Nie można też wydziedziczenia uzależniać np. od postawy córki, czyli zapisywać w testamencie, że będzie ona wydziedziczona, jeśli nie wprowadzi się z powrotem do rodzinnego domu. Albo jeśli nadużywa alkoholu lub jest uzależniona od narkotyków – otrzymania spadku nie można uzależniać od podjęcia przez nią leczenia. I jeszcze jedno: spadkodawca nie może wydziedziczyć uprawnionego do zachowku, jeżeli mu przebaczył. Jeśli przebaczenie było, wydziedziczony odzyska prawo do zachowku.

Może się zdarzyć, że wydziedziczony będzie dowodził, iż spadkodawca nie miał powodów do odebrania mu prawa do zachowku. Jeśli złoży wniosek, sąd zdecyduje, czy należy mu zachówek wypłacić.

Osobę, która została skutecznie wydziedziczona, traktuje się tak, jakby nie dożyła otwarcia spadku – nie ma prawa do zachowku. Warto dodać, że wydziedziczenie zstępnego (dziecka, wnuka) ma ten skutek, że w jego miejsce wchodzi jego zstępni (dzieci, wnuki, prawnuki) w kwestii zarówno prawa do zachowku, jak i wstąpienia w miejsce wydziedziczonego jako spadkobierca ustawy. ●

Przyczyna wydziedziczenia członka najbliższej rodziny powinna wynikać z treści testamentu. Nie może być jednak tak, że spadkodawca wydziedziczy np. córkę po jednorazowej awanturze domowej

Zmiany w podatku od darowizn

Jest kruczek prawny, o którym Polacy zapominają

Wydawało się, że darowizny od najbliższej rodziny są zwolnione z podatku. Jednak fiskus właśnie wydał interpretację, że podatek płacić trzeba.

Leszek Kostrzewski

Do tej pory przepisy były jasne: w przypadku najbliższej rodziny, zaliczanej do tzw. I grupy podatkowej, daniny od darowizny unikniemy nawet, jeśli kwota jest pokaźna. Rodzice mogą więc dać synowi czy córce nawet 1 mln zł na zakup domu i dziecko podatku od darowizn nie będzie musiało płacić.

Trzeba jedynie spełnić dwa warunki:

- obdarowany/a musi w ciągu sześciu miesięcy od otrzymania pieniędzy zgłosić ten fakt naczelnikowi urzędu skarbowego;
- pieniądze muszą być przelane na konto obdarowanej osoby lub darowane przekazem pocztowym.

Ten drugi warunek jest bardzo ważny. Wynika z niego, że nie można dostać pieniędzy w gotówce. Potwierdził to uchwałą z 20 marca 2023 r. Naczelny Sąd Administracyjny (sygn. akt III FPS 3/22). Decyzja zapadła po interwencji rzecznika praw obywatelskich. Rzecznik Marcin Wiącek wskazywał, że obywatele nie wiedzą, czy chcąc skorzystać ze zwolnienia podatkowego przy darowiznie pieniężnej od osób najbliższych, muszą udokumentować ją wyłącznie przelewem, czy też możliwe jest przekazanie środków gotówką, a następnie wpłata ich na własny rachunek. NSA stwier-

dził wyraźnie: osoba dająca pieniądze musi je wpłacić na rachunek bankowy obdarowanego lub wysłać przekazem pocztowym.

Fiskus chce podatku

Sytuacja pani Marii (imię zmienione), która chciała przekazać darowiznę pieniężną synowi, okazała się jednak bardziej skomplikowana. Pani Maria miała pieniądze w gotówce i aby przelać je synowi na konto, wybrała się z synową do banku. W tytule przelewu wpisano „darowizna od matki dla syna”.

Wpłaty na konto obdarowanego nie dokonała jednak pani Maria, a formalnie jej synowa. Tak zresztą doradził pani Marii pracownik banku. Bo dzięki temu, że synowa była pełnomocniczką konta męża (który darowiznę otrzymał), nie ponosiła opłat prowizji od przelewu.

Pani Maria i syn zgłosili w ciągu miesiąca darowiznę do urzędu skarbowego.

Syn był pewny, że darowizna będzie zwolniona z podatku. We wniosku o interpretację prawną przekonywał skarbowkę, że „sam fakt oświadczenia o darowiznie przed pracownikiem banku i obecność matki w banku powinien być wystarczający do warunku skorzystania ze zwolnienia”.

Dalej mężczyzna tłumaczył, że „udowodnienie przesłanek zwolnienia powinno być możliwe za pomocą dowolnie dostępnych środków dowodowych”. „Pracownik banku w sytuacji, gdyby było inaczej, nie zaznaczyłby faktu darowizny w dokumencie bankowym. Sama techniczna czynność dokonania wpłaty nie może decydować o zwolnieniu od opodatkowania” – tłumaczył obdarowany.

Fiskus był jednak innego zdania i nakazał zapłacić podatek. Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej uznał, że obecność matki w banku niczego nie dowodzi.

„Takiego dowodu nie można uznać za wystarczający fakt udokumentowania, skoro na potwierdzeniu wpłaty gotówki to żona została wskazana jako osoba wpłacająca, a w tytule transakcji zostało wpisane, iż jest to wykonanie umowy darowizny. Taki sposób działania nie wyczerpuje norm omawianego przepisu” – wskazał dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej (interpretacja nr 0111 KDIB2-3.4015.92.2023.4.JKU).

Dr Marcin Wojewódka, radca prawny, przyznaje: ze stanu faktycznego wynika, że formalnie osobą wpłacającą pieniądze była żona obdarowanego. Zaoszczędziła co prawda na prowizji od

wpłaty, jednocześnie „potwierdziła”, że środki pochodziły od niej, nie zaś „od matki dla syna”.

– Skoro bowiem wpłata została zwolniona z prowizji, to bank zakwalifikował ją jako wpłatę osoby uprawnionej do takiego zwolnienia. Jednocześnie przekreśliła to darowiznę od matki. Dlatego osoby bliskie chcące dokonać darowizny zwolnionej z podatku powinny to zrobić w miarę możliwości bezpośrednio ze swojego konta bankowego na rachunek obdarowanego. W innym przypadku ryzykują brak zwolnienia z podatku – mówi Wojewódka.

Zdaniem Przemysława Hince, doradcy podatkowego, uchwała NSA o konieczności wpłaty darowizny na konto, aby nie płacić podatku, nie uwzględnia „wszystkich możliwych stanów faktycznych po stronie darczyńcy”. – A to powoduje, że w dalszym ciągu sądy administracyjne będą zmuszone do pochylenia się nad sprawami dotyczącymi darowizn – mówi Hinc.

Większe kwoty wolne od podatku od darowizn

Od 1 lipca zmieniły się przepisy o darowiznach. Wprowadziła je nowelizacja ustawy dotyczącej VAT, tzw. slim VAT 3. W jej wyniku wzrosły kwoty wolne od podatku od darowizn. A to oznacza, że więcej pieniędzy zostanie w naszych kieszeniach.

Daninę trzeba bowiem uiścić dopiero po przekroczeniu kwoty wolnej od podatku. A skoro kwota wolna będzie większa, to fiskus dostanie od nas mniej pieniędzy.

Ile więc wynosi nowa podwyższona kwota wolna? Zgod-

nie z nowymi przepisami nieopodatkowane są darowizny, które w ciągu pięciu lat nie przekroczą następujących kwot:

- 36 120 zł – w przypadku gdy nabywca jest zaliczany do I grupy podatkowej;
- 27 090 zł – w przypadku gdy nabywca jest zaliczany do II grupy podatkowej;
- 5733 zł – w przypadku gdy nabywca jest zaliczany do III grupy podatkowej.

Grupa pierwsza – to najbliższa rodzina, jak: małżonek, wstępni (rodzice, dziadkowie, pradziadkowie), zstępni (dzieci, wnuki, prawnuki), pasierb, ojczym, macocha, rodzeństwo, a także teściowie, synowa, zięć.

Grupa druga – to dalsza rodzina, m.in.: zstępni rodzeństwa, np. dzieci brata, wnuki siostry, rodzeństwo rodziców, np. ciotki, wujowie, stryjowie, zstępni i małżonkowie pasierbów, małżonkowie rodzeństwa i rodzeństwo małżonków, małżonkowie innych zstępnych, np. żona wnuka.

Grupa trzecia – to osoby niespokrewnione.

A jeśli już musimy zapłacić podatek od darowizn, to ile wynosi? To zależy, do której grupy podatkowej się zaliczamy. Stawki wynoszą:

- 3 proc. (dla I grupy);
- 7 proc. (dla II grupy);
- 12 proc. (dla III grupy).

Trzeba pamiętać, że podatek płacimy od nadwyżki od kwoty wolnej. Przykład: jeśli ktoś przekazuje osobie niespokrewnionej 10 tys. zł, to podatek musi zapłacić nie od całej tej sumy, ale od 4267 zł (bo 5733 zł stanowi kwota wolna dla osób niespokrewnionych zaliczanych do III grupy). ●

Daninę trzeba bowiem uiścić dopiero po przekroczeniu kwoty wolnej od podatku. A skoro kwota wolna jest większa, to fiskus dostanie od nas mniej pieniędzy

REKLAMA

34277184

Kto ma prawo do zachowku?

Spadkodawca ma prawo rozdisponować swoim majątkiem na wypadek śmierci wedle własnego uznania. Może przekazać go w testamencie dowolnej wybranej przez siebie osobie.

Nie oznacza to, że osoby najbliższe są wówczas pozbawione jakiegokolwiek praw. Formą ochrony interesów majątkowych najbliższych członków rodziny zmarłego, którzy nie zostali uwzględnieni w testamencie, jest zachówek.

Zgodnie z art. 991 § 1 Kodeksu Cywilnego do kręgu osób uprawnionych do zachowku należą: zstępni (czyli dzieci, wnuki, prawnuki itd), małżonek i rodzice

spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku po nim z ustawy.

Prawo do zachowku może być w pewnych sytuacjach wyłączone. Roszczenie to przysługuje ww. uprawnionym wyłącznie jeżeli nie otrzymali należnego im zachowku w postaci: uczynionej przez spadkodawcę darowizny, powołania do spadku, zapisu, czy świadczenia od fundacji rodzinnej.

Ponadto możliwość dochodzenia roszczenia o zachówek nie będzie przysługiwała także osobom, które nie doszłyby do dziedziczenia z ustawy, a więc przede wszystkim: osobie, która odrzuciła spadek, została uznana za niegodną dziedziczenia, zawarła ze spadkodawcą umowę o zrzeczenie się dziedziczenia czy została przez tego spadkodawcę wydziedziczona.

Wysokość zachowku

W celu ustalenia wysokości należnego danemu uprawnionemu zachowku należy zacząć od ustalenia wysokości udziału spadkowego, który przypadłby mu przy dziedziczeniu ustawowym. Następnie tak wyliczony udział spadkowy należy pomnożyć przez 1/2, chyba że uprawniony jest małoletni bądź trwale niezdolny do pracy – wówczas wspomniany udział należy pomnożyć przez 2/3. Dalej otrzymany w ten sposób ułamek trzeba pomnożyć przez substrat zachowku, czyli wartość majątku spadkowego.

ul. Dąbrowskiego 22 lok. 13,
42-200 Częstochowa,
mail: kancelaria@radcaslask.pl, tel. 721 817 792
www.radcaslask.pl

Zmieniają się przepisy dotyczące dziedziczenia

Część osób zostanie wykluczona ze spadku

Sejm przegłosował nowelizację kodeksu cywilnego. To niezwykle ważne przepisy, zwłaszcza dla osób, które nie mają testamentu. Ustawa mocno miesza szczególnie w sytuacji, gdy spadkodawca nie pozostawił dzieci. Część osób nie otrzyma po zmianach nic.

Leszek Kostrzewski

Reforma obejmuje trzecią grupę spadkową – dziadków spadkodawcy, a także ich zstępnych, czyli potomków. Krąg spadkobiorców zostanie w tej grupie zawężony jedynie do dziadków, rodzeństwa rodziców spadkodawcy oraz ich zstępnych.

Skrócenie postępowań spadkowych

Kto straci? Dalsza rodzina, czyli stryjeczne i cioteczne wnuki oraz dalsze pokolenia, często nieutrzymujące relacji ze spadkodawcą. Oni wszyscy zostaną wyłączeni z dziedziczenia. Słowem: trudniej będzie otrzymać spadek od bardzo dalekiej rodziny. – Ta zmiana ma

• Nowa ustawa mocno miesza w sytuacji, gdy spadkodawca nie pozostawił dzieci. Część osób nie otrzyma po zmianach nic

FOT. SHUTTERSTOCK

Osoba, która uporczywie uchyla się od wykonywania wobec spadkodawcy obowiązku alimentacyjnego, będzie mogła zostać uznana za niegodną dziedziczenia

na celu skrócenie czasu trwania postępowań spadkowych, a także wyeliminuje konieczność poszukiwania z urzędu przez sądy i wzywania na rozprawę dalszych krewnych spadkodawcy – tłumaczy Robert Nogacki, partner zarządzający Kancelarii Prawnej Skarbiac.

Co więcej, jeśli ktoś z dziadków spadkodawcy umrze przed spadkodawcą, udział spadku, który by mu przypadł, będzie równo podzielony między jego dzieci.

Natomiast gdy taka sytuacja dotyczyć będzie dzieci dziadków spadkodawcy (jego stryjostwa lub wujostwa), udział spadkowy przypadł będzie w częściach równych ich dzieciom.

Oczywiście wszystko w sytuacji, gdy nie ma innych spadkobiorców, np. gdy osoba zmarła nie pozostawiła małżonka czy własnych dzieci, to oni podzielą się majątkiem.

Zmiany w przedawnieniu spadku

– Ponadto osoba, która uporczywie uchyla się od wykonywania wobec spadkodawcy obowiązku alimentacyjnego, będzie mogła

zostać uznana za niegodną dziedziczenia (czyli będzie mogła zostać wyłączona z prawa do dziedziczenia). Takie rozwiązanie znajdzie też zastosowanie w przypadku uporczywego uchylania się od wykonywania obowiązku pieczy nad spadkodawcą – mówi Robert Nogacki.

Zmienia się też termin przedawnienia. Obecne przepisy zakładają, że spadkobiorca na złożenie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku ma sześć miesięcy od dnia, w którym dowiedział się o śmierci spadkodawcy. Po zmianach termin ten zostanie zawieszony w sytuacji, w której złożenie wymaganego oświadczenia będzie wymagać zezwolenia sądu opiekuńczego. Pomoże to osobom małoletnim oraz ubezwłasnowolnionym. Należy im spadek nie będzie im przepadał z powodu niedopilnowania formalności. Wymagane oświadczenie mogą złożyć w ich imieniu opiekunowie. To też ważne w innej sytuacji. Zmarli potrafia zostać nie tylko majątek, ale i długi. To głównie w takiej sytuacji odrzuca się spadek. ●

OGŁOSZENIE PŁATNE

34281626

TESTAMENT zabezpiecza naszych bliskich i jest wyrazem troski

Większość z nas rzadko myśli o tym, co stanie się z naszym majątkiem, kiedy nas już zabraknie. Wydaje się nam, że prawo reguluje tę kwestię i nie musimy się tym przejmować. Jednak każdy ma inną sytuację rodzinną, poglądy czy historię życia. Przepisy prawa spadkowego nie uwzględniają naszych preferencji. Liczymy na to, że dożyjemy późnej starości i dlatego nie myślimy wcześniej o podziale majątku. Tę kwestię zostawiamy dzieciom lub innym spadkobiercom.

Niestety, czasami los sprawia przykre niespodzianki, a regulacje prawne czynią szkodę spadkobiercom. Jedną z trudniejszych sytuacji jest ta, gdy spadkobiercami stają niepełnoletnie dzieci. Gdy umiera jedno z rodziców, a drugie nie jest w stanie spłacać kredytu mieszkaniowego, decyzja sądu o zakazie sprzedaży domu może sprowadzić na rodzinę trudności finansowe. W przypadku braku testamentu, to sąd wydaje decyzję o tym, co stanie się z częścią spadku przynależną dzieciom. Dlatego najlepiej jest sporządzić testament i określić, co ma się stać ze spadkiem na wypadek naszej przedwczesnej śmierci.

Nawet gdy dożyjemy sędziwego wieku, też nie warto rezygnować ze sporządzenia zapisu ostatniej woli. Majątek – efekt naszej pracy – możemy przekazać bliskim nam osobom. Poza dziećmi, wolno nam uwzględnić w testamencie wnuki czy przyjaciół, którzy pomagali nam w potrzebie. Taki gest jest wyrazem wdzięczności za okazaną pomoc.

Warto również pamiętać o dzieciach i ich rodzinach, które żyją w krajach ogarniętych wojną lub są ofiarami kryzysów humanitarnych. W naszym testamencie możemy zrobić zapis na rzecz organizacji humanitarnej takiej jak UNICEF, który w sytuacjach kryzysowych w ciągu 72 godzin jest w stanie dotrzeć z pomocą do najdalszych zakątków świata. Czy wiesz, że Polska po II wojnie światowej była jednym z pierwszych krajów, w których UNICEF pomagał dzieciom, dostarczając paczki z jedzeniem i ciepłymi ubraniami? Obecnie tej pomocy potrzebują dzieci w najuboższych rejonach świata.

Testament to forma pomocy. Osoby, które spisały testament mają poczucie, że uporządkowały swoje sprawy, osobiście rozporządzając swoim majątkiem. Wielu z nas wspiera różne akcje charytatywne. Warto pamiętać o pomocy najuboższym także w swojej ostatniej woli. Można wesprzeć UNICEF, który za kwotę 1700 zł jest w stanie uratować dziesięcioro dzieci od śmierci z głodu. UNICEF wspiera także edukację dziewcząt i chłopców, aby zdobywając wykształcenie i pracę, nie wymagali pomocy, lecz sami mogli jej

udzielać. Testament to piękny gest. Jest wyrazem troski o bliskich. Sporządzając taki dokument możesz też wesprzeć potrzebujące dzieci i zapewnić im lepszą przyszłość, jednocześnie pokazując swoim bliskim, że masz dobre serce. Twoi spadkobiercy będą z Ciebie dumni, Ty będziesz mieć poczucie, że zrobiłeś coś wspaniałego.

Zabezpiecz bliskich i odmień życie poszkodowanym przez los dzieciom.

Zapisz się na stronie UNICEF Polska na bezpłatny webinar z prawnikiem: unicef.pl/testament

Zadzwoń i porozmawiaj z doradcą. Tel.: 690 466 945

unicef

dla każdego dziecka

Jak sporządzić testament?**Można za życia zdecydować, co się sta**

Do tego służy testament, który ma pierwszeństwo przed ustawą określającą krąg spadkobierców.

Katarzyna Klukowska

Czym jest? To nic innego jak nasza wola co do rozporządzenia naszym majątkiem, którą spisuje się za życia, a która zacznie obowiązywać dopiero po naszej śmierci. Ważnego prawnie testamentu nie może sporządzić małoletni ani osoba ubezwłasnowolniona. Nie ma też testamentów wspólnych – babcia i dziadek nie mogą sporządzić wspólnego testamentu, w którym zapiszą mieszkanie ukochanej wnuczce. Każdy z nich musi sporządzić osobny dokument i zapisać w nim swój udział we wspólnej nieruchomości. Testamentu nie można też co do zasady sporządzić przez pełnomocnika – trzeba go spisać własnoręcznie albo osobiście udać się do kancelarii notarialnej.

Jak sporządzić testament

Który testament lepszy: własnoręczny czy notarialny? Oba są tak samo ważne. Jednak mądrzej jest sporządzić testament notarialny. Z dwóch powodów: testament własnoręczny może zaginąć albo zostać zniszczony, a spadkobiercy nigdy się nie dowiedzą, jaka była ostatnia wola zmarłego. Testament notarialny zaś zawsze spoczywa w kancelarii, w której został sporządzony. Spadkobiercy mogą poprosić o jego kopię. Co więcej, może zostać umieszczony w elektronicznej bazie informacyjnej, co pozwoli go łatwo znaleźć.

Testament własnoręczny

Testament własnoręczny nic nie kosztuje – można go sporządzić choćby długopisem na papierowej serwetce. Warunek: od pierwszej litery do ostatniej kropki powinien

być spisany własną ręką oraz zawierać datę i podpis. Data może mieć charakter opisowy, np. „Niniejszy testament sporządziłem w dniu moich siedemdziesiątych urodzin”.

Ważne! Ani inicjały, ani parafa nie stanowią prawidłowego podpisu. Podpis powinien zawierać pełne imię i nazwisko spadkodawcy. Jeśli ktoś nosi dwuczłonowe nazwisko, może się podpisać tylko jednym z członów. Ważne, by nie było żadnych wątpliwości, kto sporządził dokument testamentu.

Podpis musi być złożony pod całym dokumentem. Jeśli jakieś postanowienie testamentu zostanie złożone poniżej podpisu, będzie niewiążące, ale może mieć znaczenie dla interpretacji testamentu.

Testament własnoręczny musi być napisany świadomie, bez nacisków i gróźb ze strony osób trzecich, a także nie może zawierać zapisów windykacyjnych, czyli informacji o woli testatora, by przekazać konkretny element jego majątku wskazanej przezeń osobie. Testament może natomiast zawierać zapis zwykły, czyli swoiste polecenie dla spadkobiercy, by z majątku spadkodawcy przekazał zapisobiorcy przedmiot oznaczony co do tożsamości (np. cenny obraz, auto) albo określoną kwotę pieniędzy. Jednakże jest to tylko polecenie – samo w sobie nie przenosi wprost własności tego przedmiotu albo pieniędzy w ręce wybranego zapisobiorcy.

Przykład: testator chce zapisać synowi mieszkanie, a córce – cenny obraz. W tym celu musi się udać do kancelarii notarialnej, bo jego testament będzie zawierał zapis windykacyjny. Gdyby ojciec chciał nałożyć na dzieci obowiązek spełnienia jakiegoś świadczenia, np. zobowiązać je do opieki nad niedołąbną babcią, wtedy byłby to zapis zwykły i nie musiałby sporządzać testamentu u notariusza.

Testament własnoręczny jest ważny tylko wtedy, kiedy dzieli ma-

• **Testament obowiązuje bezterminowo, chyba że zostanie zastąpiony przez nowe rozporządzenie spadkodawcy lub odwołany** FOT. SHUTTERSTOCK

jątek procentowy. Jeśli spadkodawca chce zapisać konkretne składniki majątku wybranym osobom, musi sporządzić testament notarialny.

Testament notarialny

Za testament notarialny trzeba zapłacić takse notarialną i podatek, ale dzięki temu zyskuje się pewność, że dokument nie zawiera błędów. Trudniej go także podważyć w sądzie (choćby dlatego, że notariusz może przynajmniej w jakimś

stopniu zweryfikować, czy osoba go sporządzająca jest pełnoletnia, świadoma i sporządza dokument z własnej woli).

Testament notarialny nie jest nieodwoływalny. Można go odwołać w każdym czasie, np. sporządzając nowy, niekoniecznie notarialny, czy też powiadamiając o tym notariusza. Zniszczenie wypisu, który dostaliśmy z kancelarii, niczego nie zmienia, bo notariusz wciąż ma oryginalny dokument i może go udostępnić.

Testament notarialny powinien być w zasadzie sporządzony w kancelarii, ale gdy spadkodawca z uzasadnionych przyczyn nie może się stawić u notariusza (np. ciężko chory leży w domu lub szpitalu, zaawansowany wiek lub kalectwo nie pozwalają na udanie się do kancelarii), może złożyć oświadczenie woli poza kancelarią. Przed podpisaniem akt notarialny powinien być odczytany przez notariusza.

Testament jest przechowywany w kancelarii notarialnej przez 10 lat. Po tym czasie zostaje przekazany do sądu, a stamtąd – do archiwum państwowego.

**Testament
własnoręczny
musi być napisany
świadomie,
bez nacisków i gróźb
ze strony osób trzecich,
a także nie może
zawierać zapisów
windykacyjnych**

Testamenty sporządzane u notariusza są zwykle rejestrowane w Notarialnym Rejestrze Testamentów (może tam trafić również testament sporządzony własnoręcznie). To ważne, bo taki testament nigdy nie zaginie.

Uwaga! Testament nieodwołany traktuje się, jakby go nigdy nie było.

Wpis do rejestru testamentu sporządzonego przez notariusza nic nie kosztuje. Za życia testatora nikt poza nim samym nie może zapoznać się z treścią dokumentu, za to po śmierci testatora spadkobiercy z łatwością dowiedzą się, u którego notariusza szukać testamentu. Każdy, kto okaże w dowolnej kancelarii notarialnej odpis aktu zgonu, uzyska informację o sporządzonych i zarejestrowanych testamentach określonego spadkodawcy lub o braku takich testamentów.

Rejestr testamentów istnieje od 5 października 2011 r. Rejestracja testamentów nie jest obowiązkowa.

Jak przejąć spadek zapisany w testamencie

Testament obowiązuje bezterminowo, chyba że zostanie zastąpiony przez nowe rozporządzenie spadkodawcy lub odwołany. Spadkobiercy testamentowi nabywają spadek z chwilą śmierci spadkodawcy i otwarcia spadku. Aby jednak potwierdzić swoje prawo do dziedziczenia, muszą oni ujawnić testament i przeprowadzić procedurę sądowego nabycia spadku lub sporządzić przed notariuszem akt poświadczenia dziedziczenia.

Ważne! Polskie prawo nie mówi, po jakim czasie od śmierci spadkodawcy musi nastąpić odczytanie testamentu. Osoba, u której znajduje się testament albo która wie, gdzie on się znajduje, gdy dowie się o śmierci spadkodawcy, powinna niezwłocznie

REKLAMA

34277723

KANCELARIA
PRAGA.PL

ZACHOWEK, DZIAŁ SPADKU, TESTAMENT
– czyli wszystko co musisz wiedzieć o dziedziczeniu

Kancelaria-Praga.pl – r.pr. Marcin Budziak,
adw. Monika Krajewska – Budziak s.c.
ul. Terespolska 4/351 w Warszawie t. 693 445 280

Zapraszamy do współpracy – oferujemy m.in.:

- reprezentację procesową we wszystkich sprawach spadkowych
- negocjacje i mediacje w sprawach spadkowych i majątkowych
- porady prawne, analizę przypadku, przygotowanie do przyszłych roszczeń
- świadome dokonywanie rozrządzeń na wypadek śmierci – projekt testamentu, zapisy, dyspozycje wkładem na wypadek śmierci
- zabezpieczenie spadku, spis i wykaz inwentarza
- wydziedziczenie, niegodność dziedziczenia, odrzucenie spadku
- obrona przed zachowkiem, darowizna, dożywocie

nie z naszym majątkiem po śmierci

złożyć dokument w sądzie spadku lub u notariusza. Bezpodstawne uchylanie się od dopełnienia tego obowiązku może skutkować odpowiedzialnością tej osoby za spowodowaną szkodę lub nałożeniem grzywny przez sąd spadku.

Dziedziczenie na podstawie testamentu u notariusza

Gdy testament znajduje się u notariusza, po śmierci spadkodawcy powinien być otwarty i odczytany, przy czym notariusz w miarę możliwości informuje o tym osoby zainteresowane – te, których rozrządzenia testamentowe dotyczą. Obecność spadkobierców u notariusza nie jest obowiązkowa, choć mają oni prawo, by wysłuchać treści dokumentu. Jeśli notariusz ma wątpliwości co do spadku, nie wyda aktu poświadczenia dziedziczenia, lecz skieruje sprawę do sądu i to sąd będzie szukał spadkobierców.

Gdy testament został otwarty i odczytany, można przystąpić do działu spadku. Jeśli nie ma wątpliwości, kto dziedziczy, a spadkobiercy wskazani w testamencie nie odrzucili spadku ani nie zrzekli się dziedziczenia, notariusz sporządzi akt poświadczenia dziedziczenia. Notariusz nie szuka spadkobierców testa-

mentowych. Może to zrobić jedynie sąd, np. poprzez ogłoszenie w prasie lub na tablicy informacyjnej w gmachu sądu. Jeżeli spadkobiercy się nie zgłoszą, majątek otrzyma gmina ostatniego zamieszkania zmarłego lub skarb państwa.

Zachówek

Testament umożliwia rozporządzenie majątkiem zgodnie ze swoją wolą, ale przepisy prawa stoją na straży, by nie stało się to kosztem członków najbliższej rodziny. Swoistą rekompensatą dla najbliższych, których zmarły pominął w testamencie, jest zachówek.

Uprawnionymi do zachowku są zstępni (dzieci, wnuki), małżonek i rodzice spadkodawcy. Pod warunkiem jednak, że byłby uprawnieni do spadku z ustawy.

Zachówek stanowi połowę udziału spadkowego, który przypadłby osobie bliskiej spadkodawcy, gdyby ten nie zostawił testamentu. Wysokość zachowku rośnie, gdy uprawniony do niego jest osobą trwale niezdolną do pracy albo jest nim małoletnie dziecko – wówczas jest to dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który należałby się przy dziedziczeniu ustawowym.

Przy ustalaniu udziału spadkowego stanowiącego podstawę do obliczania zachowku uwzględ-

nia się spadkobierców niegodnych oraz spadkobierców, którzy spadek odrzucili. Nie uwzględnia się natomiast spadkobierców, którzy zrzekli się dziedziczenia albo spadek odrzucili.

Przykład: pan Jakub w testamencie cały swój majątek zapisał kochance, choć miał żonę i dwoje małoletnich dzieci. Gdyby nie testament, to oni w pierwszej ko-

lejności dziedziczyliby z ustawy. Wartość spadku to 300 tys. zł. Każdemu z dzieci i żonie przypadły udział po jednej trzeciej spadku, a więc po 100 tys. zł. Pominętej w testamencie żonie należy się zachówek, który stanowi połowę udziału spadkowego należącego się, gdyby dziedziczyła z ustawy. Żona może więc liczyć na jedną szóstą spadku (jedna trzecia razy jedna druga), czyli 50 tys. zł. Małoletnim dzieciom należy się więcej – każdemu dwie trzecie wartości udziału spadkowego, czyli po dwie dziewiąte spadku (jedna trzecia razy dwie trzecie), co daje 66 667 zł dla każdego dziecka.

Pozbawienie prawa do zachowku

To nic innego jak wydziedziczenie.

Przykład: pani Janina wydziedziczyła w testamencie syna i wszystko, co miała, zapisała córce. Syn jednak ma dwoje dzieci. Ich wydziedziczenie nie obejmuje i mogą dochodzić zachowku po babci od ciotki, czyli siostry ojca, która dostała cały spadek (to zagadnienie było przedmiotem rozważań Sądu Okręgowego w Siedlcach w wyroku z dnia 13 czerwca 2016 r. [I C 816/14]). Gdyby pani Janina na łożu śmierci wybaczyła synowi jego przewiny, o zachówek mógłby się starać on sam.

Przedawnienie roszczenia do zachowku

Roszczenia do zachowku przedawniają się z upływem pięciu lat od ogłoszenia testamentu. Jeśli zobowiązany do wypłacenia zachowku nie chce go wypłacić dobrowolnie, pozostaje droga sądowa. Pozew o zachówek kierujemy do sądu rejonowego właściwego dla miejsca ostatniego zamieszkania spadkodawcy.

Przykład: pani Helena sporządziła testament, w którym zapisała wszystko najstarszemu z trzech synów. Dwóch pozostałych może zatem ubiegać się o brata o zachówek. Spadkobierca testamentowy zgodził się, że braciom należy się zachówek, ale potem, pod wpływem małżonki, zaczął zwodzić braci, zwlekać z wypłatą. Młodszy z synów po poradzie u prawnika zdecydował się złożyć pozew do sądu. Starszy zwlekał, wierząc, że brat dobrowolnie wypłaci należną mu kwotę. Wreszcie jednak, mając dość pustych obietnic, także wniósł powództwo – zostało ono jednak odrzucone w uwagi na upływ pięcioletniego terminu. ●

• Konsultacja prawna:
advokat Marzena Świeczkowska-Wójcikowska

Testament własnoręczny jest ważny tylko wtedy, kiedy dzieli majątek procentowo. Jeśli spadkodawca chce zapisać konkretne składniki majątku wybranym osobom, musi sporządzić testament notarialny

REKLAMA

34277259

KANCELARIA PRAWNA TEMIDA Z GDAŃSKA

5 rzeczy, które warto znać o spadkach

Nazywam się Matylda Pruchniewska – Inowłódzka, jestem adwokatem i prowadzę Kancelarię Prawną TEMIDA w Gdańsku, która specjalizuje się w sprawach spadkowych i rodzinnych. Opowiem Państwu o 5 rzeczach ważnych w spadkach, które warto wiedzieć.

Od 16 lat skutecznie reprezentuję Klientów w sprawach spadkowych i rodzinnych. Moja Kancelaria Prawna TEMIDA otrzymała w roku 2023 certyfikat Lidera Usług Prawnych w ogólnopolskim konkursie. Na przestrzeni lat prawo spadkowe ulegało zmianom, przez co korzystanie z fachowej wiedzy adwokata jest bardzo pomocne i potrzebne. W spadkach ważna jest też kwestia podatków, dlatego naszych Klientów zawsze informujemy o obowiązkach urzędowych związanych ze spadkami.

Z czym najczęściej zgłaszają się Klienci w sprawach spadkowych do Pani Kancelarii?

W sprawach spadkowych najczęściej jest spraw o stwierdzenie nabycia spadku (wraz z unieważnianiem testamentów), o zachówek oraz o dział spadku. Skutecznie podważamy testamenty, więc mamy spore doświadczenie w tym temacie. Poma-

gamy również uzyskać sądowe zgody na odrzucenie spadku w imieniu małoletnich dzieci. W przepisach spadkowych są liczne terminy, które należy dochować, a o których Klienci najczęściej nie wiedzą. Dlatego korzystanie z wyspecjalizowanej w spadkach kancelarii jest tak ważne.

To przejdźmy do konkretów – jakie są ważne terminy w prawie spadkowym?

Po pierwsze, 6 m-cy na odrzucenie spadku od daty dowiedzenia się o powołaniu do spadku. Jeśli ktoś przed nami odrzucił spadek, a my jesteśmy następni „w kolejce”, to ten termin liczy się od daty dowiedzenia się o tym odrzuceniu.

Po drugie, terminy na zgłoszenie nabycia spadku do Urzędu Skarbowego. Dla najbliższej rodziny jest to 6 m-cy od daty nabycia spadku, ale dla dalszej rodziny ten termin wynosi już tylko 1 m-c. Jeśli jako najbliższa rodzina nie zgłosimy spadku „o czasie”, fiskus naliczy nam podatek, którego byśmy nie płacili, gdybyśmy wykonali ten obowiązek. A mówimy o podatku rzędu około 7%, co przy obecnych wartościach nieruchomości daje bardzo znaczącą kwotę.

Czy otrzymanie zachowku też trzeba zgłosić do US?

Oczywiście! Zachówek również podlega tym obstrzeżeniom. Reprezentując Klientów, zawsze dbam nie tylko o kwestie sądowe, ale również o stronę urzędową i podatkową. Dlatego tak ważne jest holistyczne zajęcie się sprawą. Można wygrać sprawę, ale nie dochowując terminów, zapłacić wysoki podatek lub przyjąć spadek z długami.

wę, ale nie dochowując terminów, zapłacić wysoki podatek lub przyjąć spadek z długami.

W jaki sposób najlepiej przyjąć spadek?

Jeśli jest tylko 1 spadkobierca, to najwygodniej będzie udać się do notariusza i uzyskać akt poświadczenia dziedziczenia. Jeśli z kolei spadkobierców jest więcej, to istotne jest, czy wszyscy są w stanie stawić się równocześnie u notariusza. Jeśli nie (bo np. ktoś mieszka za granicą i nie może przyjechać), to należy złożyć w sądzie wniosek o stwierdzenie nabycia spadku. Wcześniej należy uzyskać odpisy aktów z USC. Niestety nie uzyskamy odpisów potrzebnych nam aktów stanu cywilnego dalszej rodziny, więc jeśli nie otrzymamy ich od tych osób, to bez sprawy sądowej również się nie obejdzie. Równie ważne jest sprawdzenie poprawności danych zawartych w tych aktach i dokonanie ich sprostowań/uzupełnień w trybie administracyjnym lub sądowym. Dlatego też moja Kancelaria zajmuje się kompleksowo tematyką spadkową i rodzinną, co doceniają nasi Klienci.

TEMIDA
KANCELARIA PRAWNA

Jeżeli zmarły nie zostawił testamentu

Spadek odziedziczony ustawowo

Większość spadkobierców w Polsce dziedziczy z ustawy, czyli według przepisów zapisanych w Kodeksie cywilnym. Co trzeba zrobić, by przejąć schedę?

Katarzyna Klukowska

Jeśli zmarły zostawił ważny testament, to ma on pierwszeństwo przed ustawą. Spadkobiercami będą ci, których testator wskazał w ostatniej woli. Jeżeli zmarły nie sporządził testamentu, nastąpi dziedziczenie ustawowe. W takiej sytuacji spadkodawca nie musi podejmować żadnych działań za życia. Zrobi to za niego ustawa. Po jego śmierci na wniosek spadkobierców ustawowych sąd albo notariusz ustala krąg spadkobierców zgodnie z zasadami zapisanymi w Kodeksie cywilnym.

Postępowanie spadkowe przed sądem

Po śmierci osoby bliskiej trzeba przeprowadzić postępowanie

spadkowe. Może to zrobić każdy, kto zalicza się do kręgu spadkobierców (ale nie tylko; może to zrobić każdy, kto ma w tym interes prawny, np. wierzyciel spadkodawcy czy potencjalnego spadkobiercy, a także interes faktyczny, majątkowy czy moralny). Postępowanie spadkowe przed sądem jest tańsze niż przed notariuszem, ale trwa dłużej. Postępowanie należy zacząć od złożenia wniosku w sądzie rejonowym właściwym dla ostatniego miejsca zamieszkania osoby zmarłej. Wniosek powinien zawierać:

- dane osoby składającej wniosek (imię, nazwisko, adres zamieszkania), a także dane wszystkich pozostałych spadkobierców ustawowych;
- dane osoby zmarłej (imię, nazwisko, adres zamieszkania), datę i miejsce jej śmierci;
- akt zgonu;
- odpis wniosku w tylu kopiach, ilu jest uczestników postępowania spadkowego;

• **Postępowanie spadkowe przed sądem jest tańsze niż przed notariuszem, ale trwa dłużej** FOT. 123RF

- odpisy skrócone aktów urodzenia spadkobierców, którzy są niezamężni/ niezona;
- odpisy skrócone aktów małżeństwa spadkobierców, którzy zawarli związku małżeński;
- jeśli jakiś spadkodawca nie dożył otwarcia spadku – jego akt zgonu oraz akty dziedziczenia po nim: sądowe lub notarialne;
- ewentualnie oświadczenie o przyjęciu, odrzuceniu spadku lub zrzeczeniu się dziedziczenia, jeśli któryś ze spadkobierców je złożył.

Odpisy aktów stanu cywilnego nie mogą być starsze niż trzy miesiące. Oplata za wniosek wynosi 100 zł od każdego spadkodawcy (plus opłata za wpis do Rejestru Spadkowego). Po rozpatrzeniu wniosku sąd stwierdza nabycie spadku i ustala krąg osób dziedziczących. W treści postanowienia sąd wymienia

spadkodawcę oraz z imienia i nazwiska spadkobierców, określając ich udziały w spadku (np. dla każdego z dzieci po połowie).

Teraz każdy ze spadkobierców powinien zgłosić nabycie spadku do urzędu skarbowego. Ma na to sześć miesięcy od uprawomocnienia się postanowienia sądu.

Uwaga! Zdarza się, że z wnioskiem o stwierdzenie nabycia spadku występują wierzyciel lub gmina, którym zmarły zalegał ze zobowiązaniami. Zgodnie z przepisami może to zrobić każda osoba mająca interes w uzyskaniu postanowienia sądu.

Dział spadku

Po uprawomocnieniu się postanowienia sądu o nabyciu spadku można przystąpić do jego podziału. Dopóki spadek nie zostanie podzielony, wszyscy spadkobiercy są właścicielami całego spadku i wszystkich rzeczy wchodzących w jego skład.

Przykład: wdowa i dwoje dorosłych dzieci przeprowadzili sądowe postępowanie o stwierdzenie nabycia spadku. Dotąd jednak nie dokonali jego podziału. Dlatego powinni solidarnie opłacać czynsz za mieszkanie, podatek od nieruchomości i za samochód, który pozostawił po sobie zmarły ojciec.

Dział spadku można przeprowadzić na dwa sposoby: umownie albo sądowo. Pierwszy sposób jest dla spadkobierców, którzy są zgodni co do podziału schedy, np. dwóch synów zgodnie dzieli się majątkiem zmarłego ojca po połowie. Sądowy podział spadku będzie potrzebny, gdy choćby jeden ze spadkobierców nie zgadza się ze sposobem rozdysponowania majątku.

Sąd ma trzy możliwości podziału spadku. Pierwszy sposób zakłada fizyczny podział przedmiotów składających się na majątek zmarłego, w częściach zgodnych z wielkością udziału spadkodawców w spadku.

Przykład: pan Jan osierocił trzy córki. Każdej z nich w notarialnym testamencie sąd przyznał po jednej nieruchomości. Córka Asia dostała mieszkanie w Gdańsku, córce Basi przypadł domek letniskowy na Mazurach, a córka Gosia dostała działkę budowlaną w pobliżu Trójmiasta. Pamiątkami osobistymi po zmarłym miały się podzielić bez udziału sądu.

Drugi sposób polega na przyznaniu przedmiotów będących majątkiem zmarłego tylko części spadkobierców (albo jednemu), z jednoczesnym obowiąz-

REKLAMA

34279896

Zachowek po rodzicach – co to jest?

Zachowek to swoisty substytut spadku, który należy się dzieciom, jeśli rodzic pominął go w testamencie. Według niemieckiego prawa wynosi on połowę wartości majątku, która by przysługiwała wg. spadkobrania ustawowego (§ 2303 BGB). Realizacji zachowku służy specjalna procedura sądowa.

dr Jacek Franek

Jak wygląda procedura i cechy rejestracji spadkowych w Niemczech?

Do wykazania, że jest się spadkobiercą, służy w Niemczech postanowienie o nabyciu spadku (Erbschein). Erbschein wydaje sąd rejonowy (Amtsgericht) właściwy według ostatniego miejsca zamieszkania Zmarłego. Wniosek do sądu musi

być sporządzony w jęz. niemieckim i spełniać szereg wymogów formalnych wymaganych przez niemieckie prawo. Podane we wniosku informacje należy udokumentować oryginałami dokumentów. Odmienności pojawiają się, jeśli spadkobierca pozostawił oprócz majątku w Niemczech także majątek w Polsce. Wtedy konieczne jest uzyskanie Europejskiego Poświadczenia Spadkowego.

Jakie są cechy unijnego prawa spadkowego?

Unijne prawo spadkowe charakteryzuje się tym, że sprawy spadkowe załatwia się, niezależnie od miejsca położenia majątku spadkowego, tylko w jednym państwie, a mianowicie państwie ostatniego miejsca pobytu spadkodawcy. Sądy tego państwa wydają Europejskie Poświadczenie Spadkowe. Do spadku stosuje się przy tym prawo tego państwa, w którym spadkodawca miał ostatnie miejsce pobytu. Jeśli więc spadkodawca miał ostatnie miejsce pobytu w Niemczech, to władne we wszystkich sprawach spadkowych są organy niemieckie, wydające Europejskie Poświadczenie Spadkowe, które jest respektowane we wszystkich państwach UE.

Dlaczego sporządzanie testamentu jest ważne? Niekoniecznie trzeba sporządzać testament. Konieczność ta występuje tylko wtedy, jeśli chce się uregulować swój spadek odmiennie od regulacji ustawowych, np. chcąc wydziedziczyć kogoś z ustawowych spadkobierców lub chcąc przekazać jednemu ze spadkobierców więcej niż mu się należy. Ponadto specjalnością niemieckiego prawa są tzw. małżeńskie testamenty wspólne, które są sporządzane wspólnie przez obojga małżonków. W Polsce takie testamenty są niedopuszczalne, ale niemiecki ustawodawca wyszedł z założenia, że małżonkowie są ekonomicznie tak związani ze sobą, że mogą wspólnie sporządzić testament. Istotą testamentu małżeńskiego jest to, że małżonkowie wyznaczają sobie nawzajem na spadkobierców, a dzieci dziedziczą majątek małżeński dopiero po śmierci obojga małżonków.

Jaka jest kolejność dziedziczenia w Niemczech? W pierwszej kolejności dziedziczą dzieci i małżonek, aczkolwiek wysokość udziału spadkowego tego ostatniego zależy od majątkowego ustroju majątkowego małżonków. W razie ustawowego ustroju majątkowego, jakim jest w Niemczech rozdzielność

majątków z wyrównaniem zarobków, małżonek dziedziczy obok dzieci połowę spadku. Jeśli w małżeństwie nie ma dzieci, to małżonek dziedziczy 3/4 spadku, a pozostałą część rodzice Zmarłego. W przypadku osób niezamężnych i bezdzietnych dziedziczą w pierwszej kolejności rodzice Zmarłego, a w ich braku – jego rodzeństwo. Jeśli nie ma rodzeństwa, prawo dziedziczenia przechodzi na dziadków oraz ich zstępnych.

Kiedy można zrzec się spadku?

Odrzucić spadek można zawsze. Oczywiście najczęstszym powodem odrzucenia jest zadłużenie masy spadkowej. Ale są także inne powody, np. podatkowe, aby uniknąć opodatkowania w niekorzystnej grupie podatkowej i przekazać spadek osobie z korzystniejszej grupy podatkowej, która następnie, będąc z pierwotnym spadkobiercą w korzystnej grupie podatkowej, daruje spadek jemu. W ogóle kwestie podatkowe są w Niemczech w przypadku spadkobrania bardzo ważne, bowiem nie istnieje, tak jak w Polsce, generalne zwolnienie od podatku dla najbliższych, a tylko kwoty wolne od podatku. Optymalizacja podatkowa jest z tego powodu niezwykle istotna.

Kancelaria Adwokacka dr Jacek Franek
tel.+48 22 622 95 96
fax. +48 22 622 12 85
sekretariat@jacek-franek.com
Adwokat & Rechtsanwalt Dr Jacek Franek
Magister Legum Europae
jacek-franek.com
Adres: Ledóchowskiej 5E/2,
02-972 Warszawa
Adresse: Heegbarg 12, 22391 Hamburg

kiem spłaty pozostałych dziedziczących (albo bez spłaty, bo np. wcześniej otrzymali darowizny).

Przykład: pan Franciszek osierocił dwóch synów. Spadkobiercy zgodzili się, że starszy z braci zostanie na gospodarstwie i spłaci młodszego w kwocie odpowiadającej jego udziałowi w spadku.

Trzecie rozwiązanie polega na zarządzeniu przez sąd (lub w wyniku zgodnej decyzji spadkobierców) sprzedaży przedmiotów zmarłego i wypłacie uzyskanej w ten sposób kwoty spadkobiercom, zgodnie z wielkością ich udziałów w spadku.

Przykład: zgodnie z postanowieniem o nabyciu spadku dom po Helenie odziedziczyła synowa i wnuczka po jednej czwartej udziału oraz syn zmarłej w wysokości jednej drugiej udziału. Spadkobiercy nie mogą się porozumieć co do sposobu korzystania z nieruchomości, dlatego synowa złożyła do sądu wniosek o dział spadku w taki sposób, by sprzedać dom i podzielić się pieniędzmi stosownie do udziałów w schedzie.

Kto dziedziczy spadek z ustawy

Zasady dziedziczenia ustawowego są zapisane w Kodeksie cywilnym. Jeśli zmarły był singlem albo osobą żyjącą w nieformalnym związku, dziedziczą po nim:

- rodzice w częściach równych;
- gdy jedno z rodziców nie dożyło otwarcia spadku – rodzeństwo w częściach równych;
- jeśli rodzeństwo nie żyje – dzieci lub wnuki rodzeństwa;
- jeśli nie ma powyższych – dziadkowie;

- jeżeli dziadkowie nie żyją – ich zstępni (wujowie, stryjenki, kuzyni);
- gdy singiel nie miał żadnej rodziny, dziedziczy gmina lub skarb państwa.

Gdy umiera jedno z małżonków, dziedziczą po nim:

- małżonek z dziećmi;
- gdy dzieci jest czworo lub więcej, owdowiały małżonek dziedziczy nie mniej niż jedną czwartą spadku;
- jeśli któreś z dzieci nie dożyło otwarcia spadku, dziedziczą jego dzieci.

Jeśli umiera jedno z bezdzietnych małżonków, a para nie pozostawała w separacji, dziedziczą po nim:

- małżonek w wysokości jednej drugiej udziału oraz rodzice zmarłego po jednej czwartej udziału;
- gdy któreś z rodziców nie dożyło otwarcia spadku, jego udział przejmują rodzeństwo spadkodawcy;
- gdy rodzeństwo nie żyje – jego zstępni (siostrzeńcy, bratankowie zmarłego);
- gdy nie ma zstępnych rodzeństwa, wtedy 100 proc. spadku dziedziczy małżonek.

Przykład: bezdzietni małżonkowie przez 30 lat budowali własną firmę. Osiągnęli sukces rynkowy, ale wkrótce potem mąż zmarł. Nie zostawił testamentu, więc nastąpiło dziedziczenie z ustawy. Po spadek zgłosili się bracia zmarłego (rodzice nie żyli), choć małżonkowie od lat nie utrzymywali z nimi kontaktu. To całkowicie sparaliżowało działalność firmy, bo wdowa nie mogła dojść do porozumienia ze szwagrami, a ci nie zgodzili się na wskazanie wspólnego przedstawiciela do zarządzania przedsiębiorstwem.

Czy zawsze dziedziczy małżonek? • były małżonek (po rozwodzie) – nie;

- małżonek w orzeczonej przez sąd separacji – nie;
- małżonek w nieformalnej separacji – tak;
- gdy spadkodawca wystąpił do sądu o orzeczenie rozwodu lub separacji, ale go nie doczekał – nie.

Uwaga! Gdyby mimo wniosku o rozwód lub separację owdowiały małżonek przystąpił do spadku, pozostali spadkobiercy mogą wystąpić w ciągu pół roku do roku o wyłączenie go z dziedziczenia.

W najtrudniejszej sytuacji są konkubenci, którzy wychowują wspólne dzieci ze zmarłym. Partner żyjący w nieformalnym związku z ustawy nie dziedziczy. Do kręgu spadkobierców wejść:

- dzieci w częściach równych;
- gdy któreś z dzieci nie dożyło spadku – jego dzieci lub wnuki.

Sprawa się komplikuje, gdy do spadku wchodzi małoletnie dzieci. Wtedy potrzebna jest zgoda sądu rodzinnego na zarządzanie jego częścią spadku, np. sprzedaż nieruchomości.

Po śmierci osoby bliskiej trzeba przeprowadzić postępowanie spadkowe. Może to zrobić każdy, kto zalicza się do kręgu spadkobierców, a także każdy, kto ma w tym interes prawny, majątkowy czy moralny

Przykład: ojciec osierocił troje dzieci, w tym jedno małoletnie. Partnerka życiowa zmarłego chciała sprzedać gospodarstwo rolne, które przeszło na dzieci, i wyprowadzić się do mieszkania w mieście, ale bez pozwolenia sądu rodzinnego nie mogła tego zrobić. Ten zaś uznał, że sprzedaż nieruchomości odbędzie się z pokrzywdzeniem małoletniego, i odmówił wydania zgody.

Postępowanie spadkowe przed notariuszem

Kosztuje więcej niż postępowanie przed sądem, ale jeżeli spadkobiercy są zgodni, można je przeprowadzić praktycznie od ręki. W kancelarii notarialnej spotykają się wszyscy spadkobiercy, a notariusz sporządza w ich obecności akt poświadczenia dziedziczenia. Potrzebne dokumenty to prócz dowodów osobistych:

- akt zgonu spadkodawcy;
- dane zmarłego: numer PESEL, ostatni adres zamieszkania;
- skrócone akty urodzenia lub skrócone akty małżeństwa wszystkich spadkobierców;
- skrócony akt małżeństwa owdowiałego małżonka;
- wykaz nieruchomości wraz z numerami ksiąg wieczystych, które posiadał zmarły.

Notariusz sporządza akt poświadczenia dziedziczenia i rejestruje go w Rejestrze Aktów Poświadczenia Dziedziczenia, po czym od razu wchodzi on w życie.

Grupy dziedziczenia ustawowego

- **Grupa I:** małżonek i dzieci.
- **Grupa II:** małżonek i rodzice.

- **Grupa III:** małżonek i rodzeństwo.
- **Grupa IV:** dziadkowie.
- **Grupa V:** pasierbowie.
- **Grupa VI:** gmina ostatniego miejsca zamieszkania zmarłego lub skarb państwa.

Czym różni się zrzeczenie dziedziczenia od odrzucenia spadku

• Jedno i drugie ma taki skutek, że spadkobierca zostaje odsunięty od dziedziczenia.

• Odrzucenia spadku można dokonać po śmierci spadkodawcy. Zrzeczenie się dziedziczenia odbywa się za życia spadkodawcy.

• Odrzucenie spadku nie pozbawia dzieci i wnuków osoby odrzucającej prawa do spadku.

• Zrzeczenie się dziedziczenia pozbawia spadku także zstępnych, czyli dzieci i wnuki zrzekającego się, chyba że strony postanowią inaczej.

• Umowę o zrzeczeniu się dziedziczenia można cofnąć.

• Oświadczenia o odrzuceniu spadku nie można cofnąć.

Wysokość opłaty sądowej w sprawie o dział spadku wynosi:

- **500 zł** od wniosku o dział spadku;
- **300 zł**, jeżeli zawiera on zgodny projekt działu spadku;
- **1000 zł** od wniosku o dział spadku połączony ze zniesieniem współwłasności;
- **600 zł** od wniosku, jeśli zawiera on zgodny projekt działu spadku i zniesienia współwłasności. ●

• Konsultacja prawna:
adwokat Marzena Świeczkowska-Wójcikowska

REKLAMA

34278523

PRAWNIK RADZI

Sekrety zachowku i wydziedziczenia

wywiad
z Maciejem
Wieczorkowskim

Maciej Wieczorkowski, adwokat specjalizujący się m.in. w prawie spadkowym. Słynie z empatycznego podejścia do klienta i skuteczności w działaniu. Jego kancelaria pomaga klientom w całej Polsce. Doradza przy planowaniu spadkowym, obsłudze postępowania sądowego w całym kraju. Jak sam wspomina, jest to ostatnio dużo prostsze z uwagi na przeprowadzanie rozpraw przed sądem w trybie wideokonferencji. Rozmawiamy z nim o kluczowych kwestiach dotyczących zachowku i wydziedziczenia.

Redaktor: Macieju, często słyszymy o zachowku jako narzędziu ochrony bliskich. A czy istnieją sposoby, by uniknąć jego płacenia?

MW: Zachówek to prawo ustawowe, aczkolwiek są pewne metody, które mogą wpłynąć na jego wysokość, czy nawet możliwość dochodzenia do zasady. Wydziedziczenie, zawarcie umowy dożywocia – to tylko niektóre ze sposobów, które można wykorzystać za życia spadkodawcy. Dużo zależy od konkretnego przypadku. Często kluczowe jest odpowiednie doradztwo prawne i planowanie z wyprzedzeniem.

Redaktor: A jeżeli nie ma już opcji na „planowanie z wyprzedzeniem”, jak osoba obowiązana do zapłaty zachowku może się bronić?

MW: Przede wszystkim należy ustalić, czy osoba domagająca się zachowku ma w ogóle do niego prawo. Osoba pozwana w sprawie o zachówek może wykazywać, że uprawniony do zachowku otrzymał już ekwiwalent świadczenia za życia spadkodawcy, albo że kwota dochodzonego zachowku została źle obliczona z uwagi na zawyżenie wartości majątku spadkowego. Często pozwani powołują się również na tzw. „zasady współżycia społecznego”, starając się udowodnić przed sądem, że niewłaściwe postępowanie uprawnionego do zachowku względem spadkodawcy, całkowicie wyklucza prawo do otrzymania świadczenia. Dodatkowo, pojawiła się możliwość żądania odroczenia terminu płatności zachowku, rozłożenia go na raty, a w wyjątkowych przypadkach nawet jego obniżenia – przy uwzględnieniu przez sąd sytuacji osobistej i majątkowej stron postępowania.

Redaktor: Czy jest skuteczny sposób na wydziedziczenie kogoś z rodziny?

MW: Wydziedziczenie w polskim prawie jest możliwe, ale musi opierać się na konkretnych przesłankach wskazanych w kodeksie cywilnym. Najczęściej chodzi o sytuacje, gdy osoba wydziedziczana rażąco naruszyła obowiązki rodzinne względem spadkodawcy. Skuteczne wydziedziczenie wymaga jednak

dobrej znajomości przepisów i często konsultacji z prawnikiem.

Redaktor: Jakie są zatem najczęstsze błędy przy wydziedziczeniu?

MW: Spadkodawcy często zapominają o dwóch najważniejszych rzeczach. Po pierwsze, o właściwej formie. Wydziedziczenie musi nastąpić w testamencie, z wyraźnym wskazaniem osoby wydziedziczonej. Należy pamiętać, że samo pominięcie spadkobiercy, którego chcemy wydziedziczyć, jest niewystarczające. Po drugie, o właściwym sformułowaniu podstaw wydziedziczenia. Należy dokładnie opisać konkretne zachowanie spadkobiercy, będące przyczyną decyzji spadkodawcy. Kiedy podstawy wydziedziczenia są błędne, bądź faktycznie nie zaistniały, wydziedziczenie będzie nieskuteczne.

Redaktor: Dlaczego klienci wybierają Pana kancelarię?

MW: Dbamy o to, aby komunikacja z klientem była prosta i zrozumiała. Staramy się sprawnie działać, proponując optymalne rozwiązania dostosowane do indywidualnej sytuacji osoby, z którą współpracujemy. Zapraszam na stronę internetową www.kancelariamw.pl, gdzie można znaleźć więcej informacji o naszej ofercie, a także zapoznać z darmową wiedzą w postaci artykułów z zakresu prawa spadkowego. Kontakt ze mną możliwy jest też pod numerem tel. 515 616 665

Prawo spadkowe

Dlaczego warto spisać testament?

Jeżeli nie sporządzimy testamentu, majątek, który po nas zostanie, przejmą bliscy według reguł przewidzianych przez prawo cywilne.

ROZMOWA Z
**MARZENĄ ŚWIECZKOWSKĄ-
-WÓJCIKOWSKĄ**
adwokatem

KATARZYNA KLUKOWSKA: Czy w ogóle trzeba spisać testament?
**MARZENA ŚWIECZKOWSKA-
-WÓJCIKOWSKA:** Nie ma takiego obowiązku. Czynność rozporządzenia majątkiem w formie testamentu to tzw. czynność mortis causa, czyli podejmowana na wypadek śmierci. Decyzję podejmujemy za życia, ale jej skutki ujawniają się dopiero po naszej śmierci. Jeżeli nie sporządzimy testamentu, majątek, który po nas zostanie, przejmą bliscy według reguł przewidzianych przez przepisy prawa cywilnego.

Jeśli nie trzeba, to czy warto spisać testament?

– Sporządzenie testamentu daje kontrolę nad tym, w czyje ręce trafi majątek po naszej śmierci. Pozwala rozdyktować go w wybranych przez nas proporcjach, przekazać składniki majątku osobie, która w ramach dziedziczenia ustawowego na pewno by go nie otrzymała, np. partnerce czy partnerowi w związku nieformalnym, przyjacielce, byłemu współmałżonkowi, zawrzeć polecenia i zapisy dotyczące konkretnego składnika majątku. Regulacje ustawowe mają charakter ogólny i według pewnego szablonu wskazują, kto znajduje się w kręgu osób dziedziczących i w jakiej kolejności potencjalni spadkobiercy ustawiają się w kolejce do spadku. W przypadku głębokich konfliktów rodzinnych taki wzorzec dziedziczenia może nam nie odpowiadać.

Kto powinien pomyśleć o testamencie?

– Ważny – a więc wiążący – może sporządzić każda osoba posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych, a więc pełnoletnia i nieubezwłasnowolniona. Sporządzenie testamentu może być dobrym rozwiązaniem dla każdego, kto chce mieć wpływ na losy jego majątku po śmierci, niezależnie od tego, co wchodzi w skład tego majątku i jaki jest jego rozmiar.

Czy można tam zapisać najdziwniejsze pomysły? Czy można to zrobić bezkarnie? Czy zachówek jest linią ratowniczą dla pominiętych w testamencie?

– Testament jak każda czynność prawna podlega regulacjom prawnym. Jeżeli ich nie dochowamy, może się okazać, że poszczególne postanowienia testamentu lub nawet cały testament będą nieważne i nastąpi dziedziczenie ustawowe. Dla przykładu: zastrzeżenie warunku albo terminu uczynione przy powołaniu spadkobiercy testamentowego jest uważane za nieistniejące (nie będzie zatem ważny zapis, że chcemy, by dziedziczył po nas syn, pod warunkiem że ożeni się ze swoją obecną partnerką). Jeżeli z tre-

• Sporządzenie testamentu może być dobrym rozwiązaniem dla każdego, kto chce mieć wpływ na losy jego majątku po śmierci FOT. SHUTTERSTOCK

ści testamentu lub z okoliczności wynika, że bez takiego zastrzeżenia spadkobierca nie zostałby powołany, powołanie spadkobiercy jest nieważne. Przepisów tych nie stosuje się jednak, jeżeli ziszczenie się lub nieziszczenie warunku albo nadejście terminu nastąpiło przed otwarciem spadku (jeśli rodzic szczęśliwie bawił się jeszcze na weselu wspomnianego syna). Ponieważ jednak testament może sporządzić każdy, niezależnie od jego świadomości prawnej, wykształcenia czy nawet umiejętności wyrażenia swoich myśli na piśmie, istnieje duża tolerancja co do formułowania zapisów w nim zawartych. Nie można jednak przy sporządzaniu testamentu zapominać o jego celu – to rozporządzenie majątkiem, wszelkie uwagi i zapiski niezwiązane bezpośrednio z rozdyktowaniem majątku nie będą miały znaczenia, a wręcz mogą utrudnić interpretację ostatniej woli testatora.

Zachówek jest swoistym odszkodowaniem dla osób bliskich testatorowi, które w testamencie zostały pominięte lub których udział w majątku przyznany im testamentem jest marginalny, a które z drugiej strony nie zasłużyły sobie na tzw. wydziedziczenie. To pewien ukłon ustawodawcy w stronę bliskich relacji rodzinnych. W pewnych okolicznościach testator ma jednak prawo pozbawić członka rodziny prawa do zachowku.

Czy warto sporządzać testament tylko po to, by zapisać w nim jakieś drobne rzeczy: rower dla wnuka, serwis obiadowy dla wnuczki?

– Jeśli poszczególne elementy mogą trafić do bliskich za życia testatora, to warto rozważyć formę darowizny. Jeżeli jednak wnuczek lub wnuczka mają otrzymać cenne pamiątki dopiero po śmierci spadkodawcy, to należy skorzystać z instytucji zapisów windykacyjnych, które można zawrzeć w testamencie notarialnym. Warto pamiętać, że miarą majątku jest jego wartość nie tylko ekonomiczna, ale także emocjonal-

na. Jeżeli ów rower należał do dziadka i wiąże się z nim jakieś wyjątkowe wspomnienia, a serwis obiadowy babcia otrzymała w dniu ślubu od swoich rodziców, to jasne jest, że zależy im na tym, by przedmioty te trafiły do konkretnych osób, które je docenią i o nie zadbają. Na takie sytuacje idealnym rozwiązaniem jest właśnie testament.

Co lepsze: testament własnoręczny czy u notariusza?

– Jeśli chodzi o wagę czy ważność testamentu, nie ma to znaczenia. Każdy testament – o ile spełnia warunki właściwej formy – jest ważny, skuteczny i wiążący. Testament notarialny (wydawaloby się, o wyższej mocy) może zostać skutecznie odwołany przez późniejszy testament odręczny. Dlatego jeśli ktoś w ciągu swojego życia sporządził kilka testamentów, tak istotna jest zapisana na testamencie data. Różnicą jest to, że w przypadku testamentu notarialnego to notariusz zadba o wszystkie kwestie formalne: potwierdzi tożsamość testatora, zweryfikuje, czy ma on pełną zdolność do czynności prawnych (jeśli miałby wątpliwości, powinien odmówić sporządzenia testamentu), opatrzy dokument datą itp. Taki testament trudniej potem podważyć w czasie procesu sądowego. Testament notarialny jest przechowywany w kancelarii i zarejestrowany w Notarialnym Rejestrze Testamentów. Testament odręczny też można zdeponować u notariusza i zgłosić do rejestru.

Sporządzenie testamentu daje kontrolę nad tym, w czyje ręce trafi majątek po naszej śmierci. Pozwala rozdyktować go w wybranych przez nas proporcjach

Jak napisać testament samodzielnie, by był ważny i nie pozostawiał wątpliwości, jaka była nasza ostatnia wola?

– Warunki formalne, jakie musi spełniać testament odręczny (inaczej zwany holograficznym), określa Kodeks cywilny. Tak naprawdę nie ma ich wiele. Pomijając kwestie dotyczące samej osoby testatora (który musi posiadać pełną zdolność do czynności prawnych, działać świadomie i nie pod przymusem), testament musi być w całości sporządzony odręcznie, a nie na komputerze, maszynnie ani dyktowany komuś innemu („bo ty, wnusiu, napiszesz ładniej”). Ważne więc, by był czytelny. Musi też zostać podpisany, przy czym podpis rozumiemy jako odręcznie napisane imię i nazwisko testatora. Faksymile czy parafka nie spełniają tego wymogu. Jeśli ktoś ma dwa imiona, wystarczy jedno, przy nazwisku dwuczłonowym wystarczy jeden człon. Ważne, by mieć pewność, kto sporządził testament. Testament powinien być też opatrzony datą – albo w wersji kalendarzowej (dzień, miesiąc i rok), albo w sposób opisowy, np. „w dniu moich 70. urodzin” czy „w I dzień świąt Bożego Narodzenia 2020 roku”. Przy czym – jak stanowi Kodeks cywilny – brak daty nie pociąga za sobą nieważności testamentu własnoręcznego, jeżeli nie wywołuje wątpliwości co do zdolności spadkodawcy do sporządzenia testamentu, co do treści testamentu lub co do wzajemnego stosunku kilku testamentów (art. 949 § 2 k.c.).

Czy testament będzie potrzebny, jeśli chcemy zachować ustawowy krąg spadkobierców (żona i dzieci), ale przyznać im udział w spadku według własnej woli, np. żonie połowę, córce – 40 proc., a synowi – tylko 10 proc.?

– Regulacja ustawowa jest sztywna i niezmiennalna w zakresie zarówno kręgu spadkobierców, jak i przypadających im udziałów. Jeśli ustawowa baza nam nie odpowiada i mamy własną wizję podziału majątku,

należy sporządzić testament. Testamentem możemy bowiem nie tylko zmienić, ograniczyć lub rozszerzyć krąg spadkobierców, ale także zmienić proporcje udziałów spadkowych lub dokonywać zapisów czy poleceń.

Należy jednak pamiętać, że osobom, którym planujemy zapisać w testamencie udział mniejszy, niż przyznaje im go ustawa, będzie przysługiwało uprawnienie do zachowku – pomniejszonego o tę część, którą otrzymają na mocy testamentu.

Czy możemy w testamencie zapisać konkretne rzeczy ruchome i nieruchome konkretnym spadkobiercom? Żonie – mieszkanie, synowi – samochód, a córce – działkę pod miastem? Czy można to zrobić w testamencie własnoręcznym?

– To nic innego jak zapis windykacyjny. Na jego mocy możemy przekazać konkretne przedmioty oznaczone co do tożsamości (czyli obraz Jerzego Kossaka „Żołnierz z koniem”, mój samochód marki BMW, rodowy pierścionek z rubinem po prababci Matyldzie, mieszkanie w Warszawie przy ul. Kruczej) konkretnym osobom z kręgu spadkobierców lub spoza niego. Decyzją polskiego ustawodawcy zapis windykacyjny może być zawarty wyłącznie w testamencie notarialnym.

Co lepsze: testament czy umowa darowizny?

– Nie można globalnie orzec, która z tych instytucji jest lepsza, bo to każdorazowo zależy od okoliczności. Umowa darowizny dotyczy konkretnych elementów majątku; można w niej zawrzeć polecenie, warunek lub termin i – co chyba najważniejsze – jej skutki z założenia mają miejsce za życia testatora, bo to czynność inter vivos – między żywymi. Umowa darowizny ma charakter dwustronny (darczyńca daruje, obdarowany przyjmuje przedmiot darowizny, może więc go nie przyjąć i darowizna nie dojdzie do skutku, o czym darczyńca od razu się dowie). W testamencie zapisujemy cały nasz majątek w udziałach (wyjątkiem jest zapis windykacyjny), podobnie jak w umowie darowizny można w nim zawrzeć polecenie, ale już nie warunek ani termin. Testament ma charakter jednostronny – testator zapisuje udział w majątku (spadkobierca może odrzucić spadek, ale sama czynność pozostaje skuteczna, tylko testator już się o tym nie dowie). I co istotne, to rozporządzenie in mortis causa, czyli na okoliczność śmierci – skutki testamentu powstaną dopiero po śmierci testatora.

Gdzie przechowywać testament?

– Najpewniej i najbezpieczniej jest zdeponować testament u notariusza i wpisać go do Notarialnego Rejestru Testamentów. Dotyczy to także testamentów odręcznych. Mamy wtedy pewność, że testament nie zginie ani nie zostanie zniszczony, a po naszej śmierci nie będzie problemów z jego odnalezieniem i wcieleniem w życie naszej ostatniej woli. ●

Katarzyna Klukowska